

دکتر نسرین مصفا*

حقوق و توسعه

در روزهای ۲۳ و ۲۴ ژوئن ۱۹۹۹ (مطابق با دوم و سوم تیرماه ۱۳۷۸)، سمیناری با عنوان «حقوق و توسعه»^۱ با شرکت مقامات عالی‌رتبه دولتی، اساتید دانشگاهها، نمایندگان مقیم برنامه عمران ملل متحد^۲ و کارشناسان ارشد بین‌المللی در کلمبو پایتخت سریلانکا، مروارید اقیانوس هند، برگزار شد. این سمینار منطقه‌ای از طرف بخش آسیائی برنامه عمران ملل متحد ترتیب یافت. موضوع اصلی بحث سمینار، ارتباط بین حقوق بشر و توسعه انسانی پایدار^۳ بود. توجه به این امر که توسعه انسانی پایدار تنها زمانی قابل دستیابی است که حقوق بشر برای تمام مردم رعایت گردد. این موضوع در دستور کار اصلی برنامه عمران ملل متحد وجود دارد. مطلب زیر پس از شرکت در این سمینار تهیه گردیده است.

۱. زمینه‌جویی

برنامه عمران ملل متحد در ۱۹۶۵ بنا به توصیه شورای اقتصادی و اجتماعی و

* استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

1. Rights and development

2. United Nations Development Programme

تصمیم مجمع عمومی سازمان ملل متحد از ادغام برنامه گسترده کمکهای فنی^۱ و «صندوق ویژه ملل متحد»^۲ به وجود آمد. هدف از این ادغام ایجاد صندوقی بود که فعالیتهای ماقبل سرمایه‌گذاری و پس از آن را در برگیرد و فعالیتهایی را که به طور جداگانه به وسیله دو برنامه مذکور صورت می‌گرفت، هم جهت کرده، برنامه‌ریزی جامع و هماهنگی لازم میان انواع متعدد برنامه‌های کمک فنی واقع در نظام ملل متحد را تسهیل کرده، بر کارائی آنها بیفزاید.

هدف این برنامه مساعدت به کشورهای در حال توسعه برای تسریع توسعه اقتصادی و اجتماعی از طریق کمک منظم و مناسب با هدفهای توسعه آنها با توجه به تشویق استقلال اقتصادی و سیاسی آنها طبق مفهوم مندرج در منشور ملل متحد و تضمین نیل به سطوح بالاتر اقتصادی و اجتماعی برای کل جمعیت آنهاست.^(۱)

همچنین در این راه حمایت و تکمیل برنامه‌های ملی و حل مهمترین مسائل توسعه اقتصادی و اجتماعی دولتها در نظر بوده است. همراه با تحولاتی که در مفهوم توسعه در سازمان ملل متحد صورت پذیرفت و ابعاد انسانی توسعه بیشتر مورد توجه قرار گرفت و بویژه توسعه پایدار محور برنامه‌های توسعه شد، برنامه عمران ملل متحد نیز بعد از دهه نود با ارائه گزارشهای توسعه انسانی^۳، مفهوم توسعه انسانی و سپس توسعه انسانی پایدار را مطرح کرد. با طرح ادغام حقوق بشر در کلیه فعالیتهای سازمان ملل متحد بر اساس برنامه اصلاحات دبیر کل ملل متحد در ۱۹۹۶، برنامه عمران ملل متحد نیز در اقدامات خود آن را لحاظ کرد. سهم مهمی از فعالیتهای برنامه در حال حاضر مربوط به تحقق «حق توسعه»^۴ به عنوان یکی از مهمترین زمینه‌های حقوق بشر است.

مبنای توجه و اقدامات سازمان ملل متحد درباره دو موضوع پراهمیت توسعه و حقوق بشر، ماده ۱ منشور ملل متحد است که مقاصد آن را بیان می‌کند. در این باب بند ۳

1. Expanded Programme of Technical Assistance (EPTA)

2. U.N. Special Fund

ماده ۱ منشور می‌گوید: «حصول همکاری بین‌المللی در حل مسائل بین‌المللی که دارای جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی یا بشردوستی است و در پیشبرد و تشویق احترام به حقوق بشر و آزادیهای اساسی برای همه بدون تمایز از حیث نژاد، جنس، زبان یا مذهب.» مواد ۵۵ و ۵۶ منشور نیز عرصه‌های همکاری بین‌المللی اقتصادی و اجتماعی را مشخص می‌سازد.

مانند دیگر مقاصد منشور ملل متحد، سالها نیاز بود تا واژگان آن از طریق قطعنامه‌ها و اعلامیه‌ها، گردهم‌آئینها و دیگر سازوکارها تحقق عملی گیرد.

برای این مقصود، مجمع عمومی ملل متحد در ۱۹۵۷ طی قطعنامه (XII) ۱۱۶۱ (۲) اعلام کرد که توسعه اقتصادی و اجتماعی مناسب به بهبود و حفظ صلح و امنیت، پیشرفت اجتماعی و به دست آوردن معیارهای بهتر زندگی و رعایت و احترام حقوق بشر و آزادیهای اساسی کمک خواهد کرد. این موضوع پراهمیت در کنفرانس بین‌المللی حقوق بشر در تهران بیشتر تبیین گردید و رهیافت ساختاری^۱ حقوق بشر به موارد زیر اشاره کرد:

۱. ارتباط حقوق بشر با دیگر موضوعات جهانی؛

۲. اهمیت عوامل ریشه‌ای نقض حقوق بشر؛

۳. ارزیابی از حقوق بشر در شرایط مختلف و موارد شخص؛

۴. تشخیص تنوع نظامهای سیاسی و اجتماعی، چندگانگی فرهنگی و سطوح

مختلف پیشرفت در جهان.

همچنین اعلامیه نهائی کنفرانس بیان کرد که بهره‌مندی از حقوق اقتصادی و اجتماعی با استفاده از حقوق مدنی و سیاسی میسر است و ارتباط عمیقی میان حقوق بشر و توسعه اقتصادی وجود دارد. همچنین مسؤلیت جمعی جامعه بین‌المللی را برای تأمین حداقل استانداردهای لازم زندگی برای انبای بشر برای بهره‌مندی از حقوق بشر و آزادیهای اساسی تأکید نمود. (۳)

از دیگر اسناد بین‌المللی مهم در این زمینه اعلامیه پیشرفت اجتماعی^۱ است. مجمع عمومی طی قطعنامه (XXIX) ۲۵۴۲ (۴) در ۱۹۶۹ اعلام کرد که هدف پیشرفت اجتماعی و توسعه افزایش مستمر استانداردهای مادی و معنوی زندگی تمام اعضای جامعه با عنایت به احترام و انطباق با حقوق بشر و آزادیهای اساسی می‌باشد. همچنین کمیسیون حقوق بشر در ۱۹۷۷ در قطعنامه چهارم اجلاس سی و سوم (۵) تصمیم می‌گیرد که توجه ویژه به موانع تحقق کامل حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بویژه در کشورهای در حال توسعه داشته باشد و فعالیت‌هایی را که در سطوح ملی و بین‌المللی برای توسعه حقوق بشر انجام می‌شود در نظر گیرد.

با شناسایی حق توسعه به عنوان حقوق بشر، کمیسیون به شورای اقتصادی و اجتماعی توصیه کرد که از دبیرکل دعوت نماید مطالعه‌ای پیرامون ابعاد بین‌المللی حق توسعه به عنوان حقوق بشر در ارتباط با دیگر زمینه‌های حقوق بشر انجام دهد. در این رابطه همکاریهای بین‌المللی و تقاضای نظام نوین اقتصادی بین‌المللی در نظر گرفته شود.

حاصل کار دبیرکل درسی و پنجمین اجلاس کمیسیون حقوق بشر در ۱۹۷۹ مورد ملاحظه قرار گرفت. (۶) کمیسیون طی قطعنامه دیگری، به دبیرکل توصیه نمود که با دعوت از کارشناسان مطالعه را پی‌گیری نماید، و ابعاد ملی و منطقه‌ای حق توسعه بویژه موانع پیش روی کشورهای در حال توسعه در کوششهای خود برای استفاده از این حق را مورد بررسی قرار دهد. به دنبال آن در ۱۹۸۱ کمیسیون حقوق بشر طی قطعنامه ۳۶ در اجلاس سی و هفتم، یک گروه کاری را تشکیل داد. (۷)

در پی اقدامات بین‌المللی که بویژه از جانب کشورهای در حال توسعه دنبال می‌شد، اعلامیه حق توسعه^۲ در ۱۹۸۶ از تصویب مجمع عمومی ملل متحد گذشت. این اعلامیه، حق توسعه را یک حق غیرقابل انکار انسانی تلقی می‌کند که به موجب آن هر فردی از افراد و همه مردم حق دارند، در فرآیند توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی

سیاسی مشارکت داشته باشند و از نتایج آن بهره‌مند گردند، زیرا تحقق کلیه حقوق انسانی و آزادیهای اساسی از طریق آن امکان‌پذیر است.

نکته دیگر آنکه اعلامیه مزبور انسان را محور توسعه می‌داند. انسانی که باید فعالانه در فرآیند آن مشارکت داشته باشد و از حق توسعه برخوردار باشد. از منظر آن توسعه فرآیندی است که در آن حقوق بشر تحقق می‌یابد و تحقق حقوق بشر هدف توسعه است.

اعلامیه حق توسعه، به فرد انسان به عنوان موضوع اصلی توسعه نگاه می‌کند و به شناسایی فرصتهای برابر برای تمام آحاد انسان برای دستیابی به منابع اصلی تعلیم و تربیت، خدمات بهداشتی، غذا، مسکن، اشتغال و توزیع مناسب درآمد توجه می‌کند. نکته قابل ذکر آن است که شناسایی این حق در جامعه بین‌المللی آسان به دست نیامد. این اعلامیه محل بحث و برخورد آرای زیادی بین کشورهای در حال توسعه و بسیاری از کشورهای پیشرفته بوده است و تحقق آن نیز نیازمند مشارکت جدی تمامی جامعه بشری است.

در راستای اقدامات برای تحقق آن باید به توصیه‌نامه گروه کار کمیسیون حقوق بشر در ۱۹۸۹ نگاه کرد. قطعنامه ۴۵ کمیسیون از دبیر کل دعوت می‌کند (۸) که یک هیأت مشورت جهانی برای تحقق حق توسعه به عنوان یک زمینه حقوق بشر تشکیل دهد. این مشورت جهانی در ژانویه ۱۹۹۰ در ژنو انجام شد. تأکید مذاکرات آن بود که افراد، گروهها و مردم برای اتخاذ تصمیم جمعی برای انتخاب نمایندگان خود باید از آزادی عمل دموکراتیک برخوردار باشند و مفهوم مشارکت اهمیت اساسی برای تحقق حق توسعه دارد. همچنین ملاحظه شد که استراتژیهای توسعه که تنها هدف آن رشد اقتصادی و اهداف مالی باشد شکست می‌خورد. عدالت اجتماعی در فرآیند توسعه یک اصل اساسی است. هیچ‌الگوئی از توسعه قابل اجرا برای تمام فرهنگها نیست و استراتژیها باید با کمک مردمی که موضوع آن هستند، تنظیم گردد و با شرایط و نیازهای آنان هماهنگ باشد. سازمان ملل متحد باید نقش رهبر را در اجرای اعلامیه حق توسعه

گرفت که یکی از اهداف کنفرانس جهانی حقوق بشر^۱ را بررسی ارتباط بین توسعه و بهره‌مندی هر فرد از حقوق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و مدنی قرار دهد. (۹) کنفرانس جهانی حقوق بشر در ۱۹۹۳ در وین برگزار شد. اعلامیه نهائی و برنامه عمل کنفرانس، بیان کرد که دمکراسی، توسعه و احترام به حقوق و آزادیهای اساسی وابستگی متقابل دارند و همدیگر را تقویت می‌کنند. همچنین کنفرانس تأکید کرد که حق توسعه، جهانی و غیرقابل انکار است و سهمی از حقوق بشر اساسی است. در حالی که توسعه، بهره‌مندی از تمام زمینه‌های حقوق بشر را تسهیل می‌کند، لیکن فقدان توسعه توجیه‌کننده نقض حقوق بشر شناخته شده بین‌المللی نیست. (۱۰)

در همان سال، کمیسیون حقوق بشر، دومین گروه کاری پیرامون مسأله را برای یک دوره سه ساله تشکیل داد. پس از آن در ۱۹۹۶ کمیسیون طی قطعنامه شماره ۱۵(۱۱) مجدداً تأکید کرد که اجرای اعلامیه حق توسعه کوششهای شخصی را طلب می‌کند و تحقق آن فرآیند پویائی است که باید در تمام سطوح مناسب ملی و بین‌المللی دنبال شود و مشارکت مؤثر دولتها، ارگانها، سازمانهای نظام ملل متحد و سازمانهای غیردولتی فعال در این زمینه باید جلب شود. در راستای این هدف، کمیسیون تصمیم گرفت که یک گروه کاری از کارشناسان دولتها تشکیل دهد که مورد تأیید شورای اقتصادی و اجتماعی نیز قرار گرفت. نکته آنکه دیرکل وقت ملل متحد، پطرس غالی در این زمینه بسیار فعال بود. با توجهات او «دستور کاری برای توسعه» در سال ۱۹۹۴ ارائه شد و به عنوان یک سند معتبر بین‌المللی در این زمینه مورد توجه قرار گرفت. وی در این دستور کار به پنج عامل صلح، اقتصاد، دمکراسی، عدالت اجتماعی، و محیط زیست به عنوان ابعاد توسعه توجه کرد و به چالش جهانی برای توسعه اشاره نمود. حل آن را نیز مستلزم آگاهی عمومی درباره ابعاد مختلف توسعه و درک بهتر دست‌اندرکاران آن دانست. وی در این دستور کار می‌گوید که حل مسائل توسعه فراتر از تسکین یک مصیبت است. باید یک بنیان دائمی برای پیشرفت بنا نهاد، و فرهنگ توسعه را ایجاد کرد. ارتقاء سطح آگاهی و ایجاد اتفاق نظر جهانی به بنیان آن کمک می‌کند. همچنین باید توسعه به عنوان مهمترین

وظیفه عصر ما شناخته شود.

با ایجاد سمت کمیسر عالی حقوق بشر پی آمد کنفرانس وین، وی نیز بر اساس قطعنامه ۱۴۱ مجمع عمومی در سال ۱۹۹۳ نقش مهمی در تحقق حق توسعه به عهده گرفت. (۱۲) وظیفه او در این باب در میان دیگر وظایفش «بهبود و حمایت از تحقق حق توسعه و تقویت و حمایت از ارکان نظام ملل متحد برای آن هدف است.» در سالهای بعد مجمع عمومی، شورای اقتصادی و اجتماعی و کمیسیون حقوق بشر قطعنامه‌های دیگری تصویب کرده‌اند که وظیفه کمیسر عالی را در اجرای حقوق بشر تصریح می‌کنند.»

اجرای حق توسعه در سطح ملی یکی از مهمترین مسائل و نیازها است که بتوان همکاریهای بین‌المللی را نیز بر اساس آن ایجاد کرد. نکته مهم دیگر حرکت از سطح مباحث نظری به معیارهای عملی است که به تحقق حق توسعه بینجامد. برای این کار در سال ۱۹۹۸ یادداشت تفاهمی میان کمیساریای عالی حقوق بشر و برنامه عمران ملل متحد امضا شد که از اجزاء آن برگزاری سمینارهای تخصصی در مناطق مختلف جهان برای تسهیل فرآیند حق توسعه است. این سمینارها با این نگرش تشکیل شدند که با طرح مباحث عملی از جانب کارشناسان عالیرتبه و بازیگران درگیر در فرآیند اجرای حق توسعه در سطوح ملی و بین‌المللی، به دولتها، جامعه مدنی و جامعه بین‌المللی برای اجرای برنامه‌های توسعه کمک شود. (۱۳)

سمینار کلمبو در همین راستا در ژوئن ۱۹۹۹ برگزار شد.

۲. سمینار کلمبو

در راستای اهداف برنامه عمران ملل متحد و موارد یاد شده اهداف سمینار کلمبو به شرح زیر بود:

۱. درک و بررسی پیشرفتهای انجام شده پس از ۵۰ سال تصویب اعلامیه جهانی حقوق بشر و ترسیم سهم مهم آسیا در بهبود و حمایت از حقوق بشر؛

۲. تجزیه و تحلیل تجارت موفقت‌آمیز اجرای حق توسعه (در ابعاد گوناگون) در

۳. بحث پیرامون چگونگی استفاده از ساز و کارهای ملی و جامعه مدنی برای کمک به تحقق حق توسعه؛

۴. تشکیل جمعی از افراد ذیصلاح برای بحث پیرامون برخی از سیاستهای برنامه عمران ملل متحد و نقش همکاریهای توسعه‌ای در کمک به دولتها و بازیگران غیردولتی و جامعه مدنی برای بهبود و حمایت از حقوق بشر. (۱۴)

این سمینار بلافاصله پس از تشکیل یک کارگاه آموزشی برای نمایندگان برنامه عمران ملل متحد برگزار تشکیل شد. در ابتدای سمینار آقای نی تون^۱ رئیس بخش آسیائی برنامه عمران ملل متحد به اهمیت درک و تجارب این منطقه مهم جهان برای تحقق بهتر حق توسعه در جهان اشاره نمود: (۱۵)

آسیا خانه نیمی از مردم جهان و اکثریت فقیر دنیا است. بنابراین نگرش جمعی آسیائیه‌ها برای توسعه در سالهای آینده از اهمیت برخوردار است. از طرفی آسیا خانه بسیاری از مبارزات مهم و تاریخی سیاسی مدنی قرن حاضر برای استقلال، ملیت، ایدئولوژیهای ملی و کسب هویت بوده است. این خانه میراث‌دار مذاهب و فرهنگها و تمدنهای بزرگ بشری است که مسؤولیت مردم را برای جامعه خود و مسؤولیت جامعه را برای مردم خود به خوبی مطرح می‌کنند. همچنین آسیا خانه کشورهای بی‌سریع‌ترین و غم‌انگیزترین رشد اقتصادی در جهان را داشته‌اند و در کنار آن مشکلات اقتصادی و اجتماعی را تحمل کرده‌اند. این خانه همواره در جستجوی بهترین راهها برای تلفیق ارزشهای مدرن و آرزوهای بومی برای به دست آوردن توسعه انسانی بوده است و می‌خواهد که علم و تکنولوژی نوین را با اعمال اجتماعی و فرهنگی و اعتقادات خود سازگاری دهد.

برنامه عمران ملل متحد در راستای اهداف و وظایف خود در جستجوی حمایت از کوششهای کشورها برای تحقق توسعه می‌باشد. طبیعی است که یک سازمان با وظیفه توسعه در جهان معاصر نمی‌تواند امحاء فقر را در دستور کار خود نداشته باشد و تحقق کامل توسعه و حق توسعه بدون کاهش فقر امکان‌پذیر نیست. امروزه اجماع جهانی

وجود دارد که فقر یک عامل بی‌رحم نقض حقوق بشر است که برای مبارزه با آن باید از امکانات دولتها و سازمانهای بین‌المللی و جامعه مدنی استفاده گردد. برنامه عمران ملل متحد یک نقش هماهنگ‌کننده برای حل این معضل را در فعالیتهای مربوط به عهده دارد.

همان‌طوری که ذکر آن رفت هسته نگرش همه جانبه برنامه عمران ملل متحد، اعلامیه حق توسعه است. در این راه به توسعه پایدار انسانی توجه دارد. کوفی عنان دبیر کل ملل متحد در ۱۹۹۸ در پنجاهمین سالگرد اعلامیه جهانی حقوق بشر در دانشگاه تهران گفت که حقوق بشر در قلب تمام خواسته‌های سازمان ملل متحد برای به دست آوردن صلح و توسعه قرار دارد و در برنامه وی برای اصلاحات تأکید شده است که حقوق بشر، هسته اصلی سازمان ملل متحد برای صلح و امنیت و کمکهای بشردوستانه و توسعه است. برنامه عمران ملل متحد در این راه نقش هماهنگ‌کننده را به عهده دارد که از طریق توسعه پایدار انسانی محیطی فراهم شود تا افراد بتوانند در امنیت زندگی کنند و رعایت حیثیت انسانی اصل تلقی گردد و تحقق تمام ابعاد حقوق بشر اعم از اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی و مدنی میسر گردد. سیاست اصلی برنامه عمران ملل متحد، ادغام حقوق بشر با توسعه انسانی پایدار است. این آگاهی نیز وجود دارد که در جهان امروز حقوق بشر و توسعه انسانی پایدار وابسته متقابل هستند و یکدیگر را تقویت می‌کنند.

با چنین وظیفه‌ای، سمینار کلمبو در جستجوی کشف راههایی بود که برنامه عمران ملل متحد باید برای تحقق حق توسعه طی کند. این امر نیز مستلزم آگاهی از تجارب کشورهای مختلف در این زمینه بود. برنامه سمینار مشتمل بر ایراد دو سخنرانی اصلی و بیشتر متمرکز بر مباحث پانلها بود. همچنین یک برنامه گروهی نیز انجام شد. پنج پانل برگزار شده پیرامون موضوعات زیر بودند:

۱. مسائل مهم و انتقادی حقوق و توسعه؛

۲. بهبود رفع تبعیض و مساوات جنسیتی با استفاده از چارچوب حقوق بشر در زمینه

۴. تحقق حق توسعه؛

۵. درسهای آموخته از ابتکارات در زمینه توسعه در منطقه آسیا.

هر کدام از این پانلها را یکی از کارشناسان مهم بین‌المللی مانند خانم ساویتری گون سکری^۱ معاون دانشگاه کلمبو و عضو کمیته کنوانسیون رفع تبعیض همه جانبه نسبت به زنان، آقای کلارنس دیاس^۲ مشاور سازمان ملل متحد و رئیس انجمن حقوق و توسعه و آقای بوردکین^۳ مشاور ویژه کمیسر عالی حقوق بشر اداره می‌کردند. همچنین افراد مهمی مانند خانم کومارا ساوامی^۴ گزارشگر ویژه خشونت نسبت به زنان در این پانلها شرکت داشتند.

در یک برنامه گروهی موضوع حق توسعه و حکومت خوب نیز مورد بحث جمعی قرار گرفت.

شرکت‌کنندگان بر مبنای تجارب خود در کشورها در مباحث شرکت می‌کردند. در نهایت برخی از نتایج سمینار به این‌گونه جمع‌بندی گردید:

- برگزاری سمینارها و کارگاههای آموزشی ملی برای بحث گروهی گسترده به منظور عمیق‌تر کردن درک متقابل و مشارکت جهت حمایت از حقوق بشر برای توسعه اهمیت دارد؛

- بررسی برنامه‌های موجود برای آگاهی از این امر که آنها مشخصاً در جهت بهبود حق توسعه هستند. یک چنین تجزیه و تحلیلهایی به اطمینان از این امر کمک می‌کند که برنامه‌ها به هیچ وجه به نقض حقوق بشر کمک نمی‌کنند و به جای آن در تطابق و بهبود پایه‌های قانونی و اخلاقی حقوق بشر و جهانی قدم بر می‌دارند؛

- پیشرفت رهیافت همه‌جانبه حقوقی به توسعه برای دسترسی به علائق حقوق بشری که مرتبط به فعالیت‌های توسعه هستند؛

1. Savitri Goone Sekere

2. Clarence Dias

- به عنوان بخشی از کوششهای حمایتی از بهبود حق توسعه، ترجمه و توزیع منابع مربوط به حقوق بشر سازمان ملل متحد صورت گیرد. این امر در تمامی سطوح اجتماعی و مختلف مردم و همچنین رسانه‌ها انجام شود و ترغیب به بحث و تبادل نظر پیرامون آنها صورت گیرد؛

- حمایت از تجزیه و تحلیل و ارزیابی مسائل مربوط به حقوق بشر و توسعه با همکاری حکومتها و یا سازمانهای همکار سازمان ملل متحد به عمل آید؛

- حمایت از تأسیس کمیسیونهای ملی حقوق بشر صورت گیرد؛

- به تقویت ظرفیتهای ملی برای مواجهه با تعهدات دولتها به معاهدات حقوق بشر، به طور مثال در تحقیق و گزارش دهی مربوط به آنها کمک گردد؛

- از توسعه ظرفیتهای نهادهای ملی حقوق بشر در کوششهای خود برای تعمیق و بهبود حق توسعه حمایت صورت گیرد؛

- شرح فعالیتهای طرحهای مختلف که بتواند از طرف نهادهای منطقه‌ای مورد حمایت قرار گیرد، تهیه شود؛

- توانائیهای کارکنان دست‌اندرکار داخلی کشورها برای ایجاد نگرش مناسب و عمیق نسبت به حقوق بشر و توسعه افزایش یابد. در این راه به اهمیت آگاهی از چارچوب بین‌المللی حقوق بشر و قوانین ملی توجه گردد.

توسعه امروزه بزرگترین دل مشغولی اکثریت مردم جهان است. در حال حاضر، با این واقعیت مواجه هستیم که از ۴/۴ میلیارد مردمی که در کشورهای در حال توسعه زندگی می‌کنند، ۱/۳ میلیارد نفر در فقر مطلق زندگی می‌کنند. ۳/۵ آنها از دسترسی به بهداشت مناسب برخوردار نیستند. ۱/۳ فاقد آب سالم آشامیدنی و ۱/۴ فاقد مسکن می‌باشند. (۱۶) امروزه اجماع بر این موضوع قرار دارد که آزادی از نیازها یک آزادی اساسی است و به قول پطرس غالی کرامت کامل انسان فقط به معنای آزادی از شکنجه نیست، بلکه آزادی از گرسنگی نیز هست. امحای فقر یک وظیفه اساسی برای برنامه عمران ملل متحد است. برنامه عمران ملل متحد با توجه به اصولی مانند بیطرفی، شفافیت و قابلیت دسترسی آن برای حاکم‌تها و جامعه مدنی، مرته‌اند در این زمینه کمک نماید. م‌ده

عامل بیعدالتی می‌دانند و در کوششهای خود برای رهایی از فقر، حقوق خود برای توسعه را طلب می‌کنند. رهیافت برنامه عمران ملل متحد در امحای فقر با تأکید بر تواناسازی^۱، مشارکت و عدم تبعیض می‌باشد. برنامه عمران ملل متحد از ابتکارات ضد فقر در بیش از ۱۷۰ کشور و سرزمین جهان حمایت می‌کند و ۹۰٪ منابع اصلی آن به ۶۶ کشور کم‌درآمد می‌رود. این کشورها خانه ۹۰٪ از فقیرترین مردم جهان است. به‌طور کلی سیاستهای برنامه عمران ملل متحد در مورد حقوق بشر و بویژه حق توسعه بر تقویت کوششهای فقرزدائی تکیه دارد و عمده فعالیت آن همکاری با حکومتها و جامعه مدنی است. در این راه سه حیطه برای عمل آن وجود دارد:

۱. حمایت از تقاضاهای حکومتها و نهادهای دولتی برای تقویت ظرفیتهای حقوق بشر این نهادها و همچنین حمایت مستقیم از نهادهای ملی حقوق بشر، سازمانهای بازرسی و کمیسیونهای مانند آن؛

۲. توسعه رهیافت مبتنی بر حقوق بشر به توسعه پایدار انسانی؛

۳. مشارکت در مباحث و گفت‌وگو پیرامون حقوق بشر و تعقیب اهداف کنفرانسهای سازمان ملل متحد.

در طول سمینار، با توجه به وظایف فوق تجاری از کشورهای مختلف آسیا و حمایت برنامه عمران ملل متحد از آنها مانند حمایت از فرآیند انتخابات در بنگلادش، کامبوج، اندونزی، نپال، پاکستان و فیلیپین و همین‌طور کمک به اصلاح مقررات حقوقی و اداری در دادگستری کامبوج و ویتنام و حمایت از نهادهای حقوق بشر رسمی در بنگلادش و کامبوج مورد بحث قرار گرفت.

ترتیب دادن یک چنین سمینارهای منطقه‌ای نشانگر آن است که در حالی که ایده جهان شمولی موازین حقوق بشر یک اصل اساسی در فعالیت حقوق بشر سازمان ملل متحد است، تجارب عملی مناطق مختلف جهان اهمیت دارد. یک نکته اساسی نیز همواره وجود دارد که حق توسعه از چنان ابعاد گوناگون اجتماعی، اقتصادی و غیره برخوردار است که بی‌تورید ضرورت وجود نگرش و رویکردی همه‌جانبه احساس

یادداشتها

۱. برای اطلاع بیشتر نگاه کنید به:

نسرین مصفا، فریده شایگان، دیدخت صادقی حقیقی، راهنمای سازمان ملل متحد ۳. ارکان فرعی و دیوان بین‌المللی دادگستری و رابطه جمهوری اسلامی ایران با آنها. تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۱۳۷۴، صفحات ۴۶۳ به بعد.

2. U.N. Documents, A/RES/1161 (XII), Dec. 1957.

۳. نگاه کنید به:

Henny J. Steiner and Philip Alston, *International Human Rights in Context, Law, Politics, Morals*, Oxford: Clarendon Press, 1996, p.1110-1111.

4. U.N. Documents, A/RES/2542 (XXIX), 1969.

5. U.N. Documents, E/CN.4/RES/1977/4, Feb 1977.

6. U.N. Documents, E/CN.4/RES/1979/32.

7. U.N. Documents, E/CN.4/RES/1982/36.

8. U.N. Documents, E/CN.4/RES/45.

9. U.N. Documents, A/RES/45/155, Doc 1995.

۱۰. اعلامیه نهائی کنفرانس وین.

11. U.N. Documents, E/CN.4/1996/RES/15.

12. U.N. Documents, A/RES/48/141, Dec 1993.

13. Memorandum of Understanding Between the United Nations Development Programme and United Nations High Commission for Human Rights/New York. 1998.

14. Aide - Memoire, UNDP Regional Seminar on Rights & Development for the Asia Region, Colombo, June 23-24, 1999.

15. Nay Htun, Introductory Remarks, Asia Regional Seminar on Rights and Development, Colombo, June 23-24, 1999.